

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»
КАФЕДРА РЕЛІГІЄЗНАВСТВА, ТЕОЛОГІЇ І
КУЛЬТУРОЛОГІЇ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА АРХІЄПАРХІЯ І
МИТРОПОЛІЯ УГКЦ
УНІВЕРСИТЕТ ІНСБРУК (АВСТРІЯ)
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ УАР

УКРАЇНА І ВАТИКАН

Серія збірників наукових праць

ВИПУСК VI

**ПРОБЛЕМИ ЕКУМЕНІЗМУ
В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ
«ДЕКРЕТУ ПРО ЕКУМЕНІЗМ (21.11.1964 р.)»
ДРУГОГО ВАТИКАНСЬКОГО СОБОРУ**

Івано-Франківськ
2014

3. Віра // *Філософський енциклопедичний словник*. – К.: Абрис, 2002. – С. 92.
4. Гетьман Д. С. Дискурс релігійної ідентичності: культурологічний і релігієзнавчий аспект / Дарина Гетьман // *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*. – Івано-Франківськ, 2011. – Випуск 14. – С. 147-151.
5. Гордиенко Н. С. Современное русское православие / Николай Семенович Гордиенко. – Ленинград: Лениздат, 1987. – 304 с.
6. Гребнер А. Л. Основы доктринального богослов'я / А. Л. Гребнер; пер. з англ. В. Горпинчука. – Michigan: Worldwide printing Duncanville, USA, 1999. – 274 с.
7. Декрет про екуменізм „Возстановлення одності“ – „Unitatis redintegratio“ // *Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації*. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 187-210.
8. Зуев Ю. П. Православная философия / Ю. П. Зуев // *Энциклопедия религий / под. ред. А. П. Забияко, А. Н. Красникова, Е. С. Элбакян*. – М.: Академический Проект; Гаудеамус, 2008. – С. 995-996.
9. Київський Патріархат – Помісна Українська Православна Церква. Історично-канонічна декларація Архієрейського Собору УПЦ КП від 19 квітня 2007 року. – К., 2007. – 167 с.
10. Кияк С. Другий Ватиканський собор і релігійно-суспільні проблеми сучасності: навч. посібник / Святослав Кияк – Жовква: Місіонер, 2011. – 304 с.
11. Компендіум соціальної доктрини Католицької Церкви. – К.: Кайрос, 2008. – 549 с.
12. Марціновська Д. С. Другий Ватиканський собор і феномен релігійної віри / Дарина Марціновська // *Українське релігієзнавство*. – 2012. – Вип. 62-63. – С. 107-116.
13. Марціновська Д. С. Творчий внесок Івана Павла II у розвиток соборної парадигми аджорнаменто / Дарина Марціновська // *Українське релігієзнавство: Науковий збірник «Україна і Ватикан: до і після Другого Ватиканського собору»*. – 2013. – Вип. 66. – С. 279-286.
14. Монтовани Ф. Пьер Тейяр де Шарден и Павел Флоренский: основания для сопоставления / Фабио Монтовани // *Наука и вера в диалог. Пьер Тейяр де Шарден и Павел Флоренский*. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2007. – 287 с.
15. О'Коллинз Д. Фундаментальная теология / Джеральд О'Коллинз. – Санкт-Петербург: Изд-во Святого Креста. – 1993. – 315 с.
16. Рагнер К. Віра / Карл Рагнер // Рагнер К., Форґрімлер Г. *Короткий теологічний словник / Карль Рагнер, Герберт Форґрімлер*. – Львів, 1996. – С. 81-87.
17. Релігієзнавчий словник / за ред. проф. А. Колодного і Б. Лобовика. – К.: Четверта хвиля, 1996. – 389 с.

18. Саган О. Н. Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан / Олександр Назарович Саган. – К.: Світ Знань, 2004. – 912 с.
19. Санніков С. Уявлення про джерело Богопізнання (принцип *Sola Scriptura*) / С. Санніков // *Історія релігії в Україні: у 10-ти т. // редкол.: А. Колодний (голова) та ін.* – К.: Світ Знань. – Т. 5: Протестантизм в Україні / за ред. П. Яроцького. – 2002. – С. 249-255.
20. Шевченко В. Істинність релігії і проблема налагодження міжконфесійного діалогу сучасності / В. Шевченко // *Українське релігієзнавство: Релігія – Світ – Україна*. – Кн. 1.: Релігія у світлі культурно-цивілізаційного діалогу. – К., 2010. – Випуск №56. – С. 319-336.
21. Элбакян Е. С. Булгаков Сергей Николаевич / Е. С. Элбакян // *Энциклопедия религий / под. ред. А. П. Забияко, А. Н. Красникова, Е. С. Элбакян*. – М.: Академический Проект; Гаудеамус, 2008. – С. 227.
22. Krätzl H. Im Sprung gehemmt. Was mir nach dem Konzil noch alles fehlt / Helmut Krätzl. – Mödling: Verlag St. Gabriel, 1999. – 220 S.
23. Überraschend, aber erhofft. 50 Jahre Zweites Vatikanum // *Kirche heute*. – №22. – 2012. – S. 12-13.

Лащик Надія

(м. Івано-Франківськ)

Екуменізм Василя Щурата та Івана Огієнка

З нагоди 50-річчя Другого Ватиканського собору, який розглядав проблеми екуменізму та у зв'язку з тим, що в Україні зростає кількість нових релігійних конфесій, виникає інтерес до практичних кроків порозуміння, яке було в минулому. Від того часу, коли світло Христової віри почало просвічувати світ, поширюється між багатьма народами почитання релігії християнства. То й не дивно, що поети, діячі культури звертаються у своїй творчості та діяльності до релігійної тематики. У зв'язку з цим ми б хотіли зосередити увагу на діяльності двох українських діячів – Василя Щурата (поета, перекладача, літературного критика, доктора філософії, професора, ректора Українського таємного університету у Львові) та Івана Огієнка (доцента історії і філології Київського університету Святого Володимира, міністра освіти і віросповідань УНР, ректора Кам'янець-Подільського університету, професора Українського таємного університету у Львові, згодом професора Варшавського університету).

Василь Григорович Щурат (1871-1948) народився у с. Вислобоки біля м. Куликова на Львівщині де його батько Григорій Михайлович був учителем початкової школи. Василь рано залишився без батька, виховувався в польськоморавській родині Суботницьких в с. Наварії біля Львова. У 1879 р. мати друге виходить заміж і переїжджає в подільське село Кобиловолоки біля м. Теревовлі на Тернопільщині. Там у 1879-1880 році В. Щурат розпочав шкільне навчання. З 1881 р. жив у Львові, навчався в Академічній гімназії. Перед цим, у 1889 р., відбулося знайомство з І.Франком, О.Маковеем. Василь багато читав творів української літератури, інших літератур, збирав етнографічні матеріали. Вищу освіту опановував у Віденському (1892-1896) (згодом Львівському та Чернівецькому) університеті, стає доктором філософії, захистивши дисертацію про літературну пам'ятку Київської Русі – “Слово” Данила Заточника. Пам'ятка староруської літератури з кінця середніх віків”. Уже перші літературознавчі праці В. Щурата, що з'явилися в середині 90-х років XIX ст., зокрема розвідка “Замітки до поеми Тараса Шевченка “Чернець” і “Слово Данила Заточника” засвідчували, що в українське літературознавство прийшов талановитий і працьовитий дослідник. Рецензуючи першу із цих праць, І. Франко відзначав, що молодий автор “хотів дати замітки, а дав дещо більше: ... історичну і народну (пісенну та легендову) основу Шевченкової поеми”[20]. Коло наукових, поетичних, перекладацьких зацікавлень В.Щурата дуже широке та різноманітне. Його вірші, критичні статті, переклади поезій та прозових творів з багатьох мов світу друкувалися у багатьох львівських та чернівецьких журналах та власним коштом. За часів входження Галичини до Польської держави був ректором таємного Львівського університету (1921-1923 рр.), головою Наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка у Львові. Останні роки свого життя В. Щурат працює професором Львівського університету і директором Львівської бібліотеки ім. В. Стефаніака Академії наук України.

Ще зі студентської пори в Київському університеті Святого Володимира Іван Огієнко пов'язує свою долю з Науковим товариством ім. Т.Шевченка, ставши коректором цієї інституції, згодом – неофіційним редактором її “Записок”. Здійснюючи письмові контакти зі львівськими членами НТШ, І. Огієнко зав'язує листування і з В.Щуратом. В архівному фонді В. Щурата збереглися ці листи [8, с.80; 13, с.136]. Тому пізніше, вже в еміграції, збираючись переїжджати з Гарнова до Львова, І. Огієнко у листі до В. Щурата від 12 березня 1922 р. просить свого адресата, вже як доброго заочного знайомого, директора НТШ у Львові та симпатика-однотумця, розшукати у Львові пристойне й недороге (враховуючи фінансову скруту сім'ї нещодавнього міністра УНР) житло, а ще краще таке місце праці, щоб “при нім було й помешкання” (неможливість здійснити це й призвела до переселення І. Огієнка до прильвівських Винників). Львівсько-винниківський період дозволив І. Огієнкові та В.Щуратові зреалізувати й безпосереднє спілкування. В. Щурат разом з іншими національно свідомими галичанами брав участь в організації літнього оздоровлення хворої дружини І. Огієнка Домініки Данилівни й дітей у Карпатах [8, с.91].

В.Щурат був “одним з найбільших у Галичині після Франка поетів”, та й сам І. Франко бачив у особі В. Щурата “чудовий поетичний талант”. З 1889 року Іван Франко ввів гімназиста Василя Щурата у світ західноукраїнської періодики, підтримав його серйозні починання в оригінальному віршуванні та поетичному перекладанні. У статті “З останніх десятиліть XIX віку” І. Франко писав: “Наша новочасна версифікація під пером українців і галичан, таких як Щурат і Маковей, зробила великий поступ у напрямі до чистоти мови і мелодійності вірша” [20, с. 523]. Поезія В. Щурата характеризувалася помітним потягом до національно-етнографічної та релігійної проблематики, і про це йшлося у великій студії А.Крушельницького (1932) “Поет-містик. Погляд на поетичну творчість Василя Щурата (критичний нарис)”. Хоча автор тої розвідки, знаходячись

під явним впливом радянської пропаганди, засуджував таку проблематику поета, однак ми оцінюємо погляди В. Щурата інакше: “У поетичних творах В.Щурат звертається до двох могутніх джерел... відродження: Святого Письма та героїчної історії України. Його поезії, пройняті глибоким патріотизмом та релігійністю, захоплюють багатством образів, ритмічної структури й будови строф, глибиною думки” [10, с.14]. Згадана проблематика Щуратових поезій була близька Іванові Огієнку; більш пізнім і вельми символічним доказом цього стало те, що у виданому вже в незалежній Україні поетично-релігійному збірнику зібрано і православні вірші І.Огієнка, і поезії греко-католика В.Щурата “Який Ти добрий, Боже!”, “Св. Андрій на Київських горах”, “Адрій Печерський” [9, с.12, 118].

В. Щурат мав чималий доробок на ниві поетичних перекладів з французької, німецької польської, англійської, бельгійської, голландської, датської, російської, угорської, румунської, білоруської, італійської, грецької, болгарської, сербської, чеської літератури, а також античних і староруських авторів.

Окремо слід сказати про переклади та переспіви Василя Щурата з текстів Святого Письма. Перекладач глибоко розумів важливість подання святих текстів народною мовою. Про це він писав у розвідці “Поезія у пророка Ісайї”: “Я старався перекладати якнайвірніше, не уймаючи нічого. А скоро додав що, то хіба такт словам, які в єврейським оригіналі також його мали, і хіба рим що в новіших мовах заступає, по часті, мелодійність давніх поезій. Настрій принесла жива мова з собою” (Поезія у пророка Ісайї. – Львів, 1908). Зразки перекладів та переспівів увійшли до збірки “Із глибини воззвях” – псалми, із Ісайї, Єзекіїла, Даниїла... [15].

Молитовник “Із глибини воззвях” (1905) В. Щурата відкриває українському народові красу, велич і поетику Святого Письма. Оригінальні поезії переплітаються з молитвами, які написані церковнослов’янською мовою. Цією мовою написані також “Щоденні молитви” та “Служба

Божа св. Йоана Золотоустого”. Решта написана українською мовою і становить оригінальну поезію збірки. Сюди увійшли “Ранні молитви”, “Вечірні молитви”, “Хвала ранам розп’ятого Ісуса” (поетичний твір, що складається із семи циклів).

Псалми покаяння (6, 31, 37, 50, 101, 129, 142) та псалми вечірні (103, 116, 140, 141) є поетичними переспівами зі Святого Письма.

Через цілу книжку Щуратових поезій і переспівів, які ми сприймаємо за оригінальні поетові твори, тягнеться християнський культ Бога, Ісуса Христа, Матері Божої, ангелів-хоронителів тощо. Особливе місце тут займають молитви. “Молитви щоденні”, “Молитви вечірні”, “Ранні молитви”, “Молитви на всякі потреби” – за просвічення душі, чистоту та мир душі. Такі поетичні молитви ведуть до сконцентрування думки, легше запам’ятовуються їй, отже, стають духовною власністю того, хто молиться [15].

На особливу увагу заслуговує великий цикл “Хвала ранам розп’ятого Ісуса”. Тут чітко виявляється залежність творчого замислу від душевних станів та настроїв самого поета. Після прочитання цього циклу відчутне сильне емоційне вираження автора цих рядків. Поет вдало відтворив страту Сина Божого, немов сам перебував у тому часі й просторі.

У “Молитвах за Вітчизну” В. Щурат зосереджує увагу читача на питаннях соціальних (патріотичних). Він молить Бога про єдність народу України, просить Божої підтримки у всіх людських починаннях в ім’я національного становлення.

Вічною надією на щастя для українського народу В. Щурат вважає Богородицю (Царицю Маю) в поезії “Молитва до Цариці Мая”. Християнські настанови В. Щурат передає через свою поезію. Ми ж маємо настанови до безмежної любові і відданості віри, віри в Бога, що надихає людину до життя, стає основною надією на спасіння.

Щуратові псалми, як і біблійні, передають надії на молитву і на те, що Господь їх почує. Всі вони об'єднують глибокою думкою щодо людського існування, закликають до осмислення долі добрих і злих людей, до збереження закону Божого не словом, а ділом.

Василь Щурат працював у літургійній комісії, яка готувала переклад літургійних текстів українською мовою. Про це розповідав Блаженніший Патріарх Йосип Сліпий отцеві Іванові Дацьку, зауважуючи, наскільки вдумливо, відповідально ставився вчений до цієї роботи. На жаль, вона не була завершена...

Іван Огієнко, будучи міністром освіти та віросповідань, видав у 20-х роках за дорученням УАПЦ переклад Біблії Пилипа Морачевського, зроблений в середині XIX століття. 1921 року у Жовкві вийшов переклад 4 Євангелій і Псалмів українською мовою, зроблені професором Львівської семінарії Св. Духа отцем Ярославом Левицьким. Переклади Я.Левицького та П. Морачевського, П. Куліша та професора фізики Івана Пулюя спонукали І. Огієнка перекласти увесь слов'янський канон Біблії. В 1937 р. видав переклад Нового Заповіту, а Старий Заповіт продовжував перекладати уже у діаспорі. У кінці 1950-х років І. Огієнко завершив переклад Старого Заповіту та до кожної книги написав поему (В. Щурат теж писав поетичні біблійні твори). Але на початку 1960-х років Іван Огієнко (митрополит Іларіон) захворів і свого перекладу Біблії не побачив. На жаль поетичні твори біблійного змісту Івана Огієнка й досі не видані.

В. Щурат здійснив переклад "Слова о полку Ігоревім" – твору, великий інтерес до якого виявляв також І. Огієнко. Друкував переклади В. Щурат у "Народнім часописі" та "Ділі" та окремим виданням (Львів, 1907, 1918). Переклад "Слова" В. Щурата – чи не один з найкращих з усіх перекладів цього твору українською мовою. Він здобув популярність як на теренах Галичини, так і на Придніпрянщині, поряд з перекладами Максимовича, С. Руданського, Панаса Мирного. І тепер він вирізняється у

зіставленні з перекладами М. Рильського, Н. Забіли, з новими перекладами, вражає своєю витонченістю, розумінням оригіналу.

Працюючи над перекладом "Слова", В. Щурат (як і І. Огієнко) дослідив і так звані "темні місця" тексту, написав на цю тему кілька наукових розвідок, актуальних і сьогодні. Його перу належать розвідки "З "Гуцульщини" до "Слова о полку Ігоревім", "Вид Плісеська в "Слові о полку Ігоревім" де він доводить наявність цілого пласту гуцульської лексики в пам'ятці, використовуючи фольклорний, етнографічний, діалектно-лінгвістичний і краєзнавчий матеріал із західноукраїнських земель. В. Щурат обґрунтовує думку про галицьке походження автора "Слова", дає пояснення до окремих місць твору. Зауважимо, що дослідники і коментатори "Слова" без достатньої серйозності поставились до результатів вивчення цієї пам'ятки В. Щуратом або зовсім залишають її поза увагою.

В. Щурат стверджував, що "поезія (в перекладі і оригінальна) – се моя ціль" [1, с.104]. Як відзначав історик літератури Я.Гординський, "весна, світло, сонце, життя – це властивий елемент Щуратової поезії" [1, с.105]. Помітною тенденцією поезій В.Щурата була фольклорна стихія з її сталими образами, символами й настроями. Ця риса зближала поетичну творчість В.Щурата з "Кобзарем" Т.Шевченка й була близькою також І.Огієнкові, який писав: "Мова, релігія, обряди, епос, народні пісні, мудрість попередніх віків, передання, казки, повір'я, пережитки довгих століть, – усе це склало людину, у нас – українця" [5, с. 53]. Дослідники відзначають уміння "своє натхнення вкласти у різні поетичні форми: терцина, секстина, станца вдало чергуються з видами чотирирядкової строфи та із строфами з п'яти, шести й семи рядків", "високу віршувальну техніку Щурата-поета" [1, с.112- 113].

У дослідженні "Філософські основи творчості Куліша" В. Щурат акцентує увагу на аристократизмі духа Куліша, на його філософській концепції правди, що творчою силою в світі є любов, виразником котрої є лад і гармонія, а

згубною силою є ненависть, що веде до упадку і руїни. Втіленням цієї філософсько-моральної шкали і є, по суті, всі історичні поеми П. Куліша, де фактично утверджується погляд автора на коліївщину, козаччину та гайдамаччину як на рух соціальний, а не національний.

В історії українського літературознавства В. Щурат заслуговує на одне з чільних місць серед найбільш авторитетних дослідників творчості Т.Г. Шевченка. Його розвідки “Шевченко і поляки”, “Шевченкова поема надії” (про періоду заслання “У Бога за дверми лежала сокира”). У своїх шевченкознавчих студіях І. Огієнко не обминув цієї праці.

У розвідці “Святе письмо в Шевченковій поезії” (Львів, 1904) В. Щурат доказує на основі цілої низки біографічних даних, що Т. Г. Шевченко від малих літ аж до смерті перечитував Святе Письмо. “Явні сліди Св. Письма, – на думку автора, – в шевченковій поезії не всі є однієї ваги. Є такі, що обмежуються на згадку про Св. Письмо, і такі, що виступають лише в характері епіграфів. Є даліше такі, що свідчать лише про фольклорний зв’язок поем Шевченка з темами Св. Письма. Але є в кінці й такі сліди, що являються більше чи менше вірними наслідуванням Св. Письма в змісті і в ідеї”. [16]

Шевченкознавчі інтереси В. Щурата зосереджувалися головним чином на поняттях: Шевченко і Західна Україна, ідейний зміст, джерела, впливи окремих творів поета, оточення Шевченка.

В. Щурата-літературознавця поцінювали і в підрадянській Україні періоду “українізації; в оглядовій статті “Українське літературознавство за 10 років революції”, опублікованій 1928 року в збірнику, редакторами якого тоді ще дозволили бути пізніше репресованим С.Єфремову, М.Зерову та П.Филиповичу, останній писав: “За кордоном – у Галичині (Львів) та у Празі – історико-літературних праць з’явилося дуже мало, і за небагатьма винятками (роботи М. Возняка, Л. Білецького, В. Щурата) вони мають незначну цінність”. І. Огієнко

уважно й поважно стежив за історико-літературознавчими та культурологічними публікаціями свого старшого колеги. У праці 1918 року “Українська культура” він називає й портретно репрезентує професора Василя Щурата як письменника та вченого з Галичини, зокрема, посилається на дослідження В.Щурата “До біографії і писань Івана з Вишні” [3, с.45, 119] (ця розвідка становить незаперечний науково-пізнавальний інтерес і з точки зору інших дослідників [1, с.122]). У монографії “Історія українського друкарства” (1925) (львівське видання) І.Огієнко спирається на такі праці В.Щурата (в тому числі зовсім свіжі) й коротко коментує їх, як “Діалог о смерті з 1629 р.” 1912 року [13], “Христос Пасхон” 1914 року [19] (частково з цією працею І.Огієнко вступає в наукову полеміку), “Пісня друкарів. В 350-ті роковини Івана Федорова” та “Пом’яніть діла батьків! З нагоди 350-ліття української книжки” 1924 року. І.Огієнко прорецензував статтю В. Щурата “Довкола намогильного Каменя Ів. Федорова”. Коли 1935 року, за часів польського періоду еміграції, І. Огієнко почав видавати щомісячний часопис “Наша культура”, то до складу редакційно-наукової колегії він за порадою Є.Пеленського включив серед інших українських авторитетних інтелектуалів і В. Щурата [8, с.300]. Однак повага І. Огієнка до В. Щурата не змогла пересилити чільну мету професора-філолога – боротьбу за єдину, соборну українську літературну мову на наддніпрянській основі. З цієї точки зору В.Щурат залишився для нього постаттю не всеукраїнського, а лише галицького масштабу, і в праці “Історія української літературної мови” (1949) І. Огієнко визнавав, що “з часом Франкова мова стала таки найкращою в Галичині, чому його твори знаходили й знаходять широкого читача і в Україні Наддніпрянській”, на противагу цьому констатував: “Та того зовсім не можна сказати про інших поетів і письменників Галичини”, назвавши тут першим Василя Щурата [4, с.276], хоча той же І.Франко відзначав у віршуванні В.Щурата чистоту української мови [1, с.105]. Праця І.Огієнка “Українська церква за час руїни” (1956) видана у Канаді

(Вінніпег), містить посилання на використане тут дослідження В.Щурата 1907 року “Два письма Єпископа Інокентія Вінницького” [7, с.112]. У монографії “Свята Почаївська Лавра” І.Огієнко (митрополит Іларіон) [6] посилався на праці доктора В.Щурата “Із студій над почаївським “Богогласником”. Питання авторства й часу постановня деяких пісень” (Львів, 1908) [14] та “З життя й творчости Т.Шевченка” (Львів, 1914 – про висловлювання Шевченка щодо Галичини) [6, с.390,427]. Уся творчість Василя Щурата служить одній ідеї – ідеї духовного відродження українського народу”, а поезії його “на диво актуально звучать у наш неспокійний час” [10, с.14]. Сучасні дослідники цікавляться поетичним доробком В. Щурата, знаходячи в ньому паралелі до творчості І.Франка.

Благословенная давно,

Цвісти ще мусиш Україно!

– ці глибоко патріотичні та оптимістичні слова Василя Щурата, дійсно актуальні в усі часи, включаючи й наш час, роблять його ім'я безсмертним у пантеоні української літератури і ще тісніше зближують поета-літературознавця з Іваном Огієнком – автором такого звернення до Бога: “Подай нам усім долю щасливу, бережи Український Народ від біди та недолі й пошли йому Святу Свою єдність в думках та в ділах” [5, с.59].

Тепер, коли робота над текстами богослужінь відновлюється, перекладацький досвід Василя Щурата та Івана Огієнка може і повинен допомогти виконати цю надзвичайно важливу справу – дати українському народові справді достойний, глибокий і точний переклад літургійних текстів Святого Письма.

Таким чином ми робимо висновок, що різно-релігійна конфесійність не заважала В. Щурату та І. Огієнку спілкуватись, співпрацювати, виховувати студентів у таємному українському університеті у Львові та займатися релігійною діяльністю. Обидва у своїй щоденній практичній діяльності показували приклад релігійної толерантності та

єкуменічного діалогу, готуючи підґрунтя для єкуменічних постанов XXІ Вселенського (II Ватиканського) собору.

1. Качкан В. *Хай святиться ім'я твоє : студії з історії української літератури XIX-XX ст.. / В. Качкан – Книга друга. – Коломия: Вік, 1996. – 312 с.*

2. Качкан В. *Хай святиться ім'я твоє: українознавство та пресологія (XIX– перша половина XX ст.). / В. Качкан – Книга третя. – Львів: Фенікс, 1998. – 368 с.*

3. Огієнко І. *Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу. / І.Огієнко – Київ: Видавництво Книгарні Є Череповського, 1918. – 140 с.*

4. Огієнко І. *Історія української літературної мови. / І.Огієнко – Київ: Наша культура і наука, 2001. – 440 с.*

5. *Огієнкові афоризми і сентенції. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1996. – 96 с.*

6. Огієнко Іван (митрополит Іларіон). *Свята Почаївська Лавра. / І.Огієнко – Київ, 2004. – 440 с.*

7. Огієнко Іван (митрополит Іларіон). *Українська церква за час руїни (1657-1687). / І.Огієнко – Київ: Наша культура і наука, 2006. – 468 с.*

8. Тимошик Микола “*Лишуся навіки з чужиною...*”: *Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження. / М. Тимошик. – Вінніпег-Київ: Український православний Собор Св. Покрови. – Наша Культура і наука, 2000. – 548 с.*

9. *Українська духовна поезія XVII-XX ст.: антологія. – Київ: Либідь, 1994. – 448 с.*

10. *Щурат-Глуха Василина. Василь Щурат (1871-1948) / Василина Щурат-Глуха // Дзвін – 1991. – № 12.*

11. *Щурат В.Г. Автобіографічна записка / В.Г. Щурат // Відділ рукописів ЛНБ ім. В. Стефаника, Ф. 206. – П. 5. – С. 1-10.*

12. *Щурат В.Г. Вид Плісеська в “Слові о полку Ігоревім” / В.Г. Щурат – Львів: НТШ, 1919. – 20 с.*

13. *Щурат В.Г. Діалог о смерті з 1629 р. / В.Г. Щурат // Неділя. – 1912. – Ч. 43, 24 листопада. – С. 5-6.*

14. *Щурат В.Г. Із студій над почаївським “Богогласником” / В.Г. Щурат – Львів: Накладом редакції “Ниви”, з друкарні Ставропільського Інституту, 1908. – 48 с.*

15. *Щурат В.Г. Із глибини воззвях / В. Г. Щурат – Жовква: Накладом Руського інституту для дівчат в Перемишлі, 1905.*

16. *Щурат В.Г. Пісня про похід Ігоря Святославича: Поема XII в. / В.Г. Щурат – Львів: Накладом В. Будзиновського. Друк. “Народова” (Манецьких), 1907. – 34 +XIV с.*

17. *Щурат В.Г. Святе письмо в Шевченковій поезії. / В.Г. Щурат. – Львів: Вид-во М. Петрицького, 1904. – 68 с.*

18. Щурат В.Г. *Філософська основа творчості Куліша (В 25-літтю смерті письменника) / В.Г. Щурат. – Львів: Накладом автора, 1922. – 132 с.*

19. Щурат В.Г. *Христос пасхон. Львівські віршовані діалоги з 1630 р. / В. Г. Щурат – Львів: Накладом автора, 1914. – 42 с.*

20. Франко І.Я. *З останніх десятиліть ХІХ віку. / І.Я. Франко // Збір. тв.: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1984. – Т. 41. – С. 471-529.*

Петраш Андрій
(м. Галич)

Роль єзуїтів в екуменічній місії Другого Ватиканського собору

Теологи Товариства Ісуса, починаючи з ХVІ століття, є одними з найбільш значущих в історії християнства, тому і не дивно, що вони стали активними учасниками Другого Ватиканського собору [16, С.45]. Останній навіть подекуди має визначення "єкуменічного собору", адже в його роботу великий акцент робився на діалозі католицької церкви із представниками інших релігій і пошуку шляхів воз'єднання розділеної ще із 1054 р. єдиної церкви. Члени ордену єзуїтів активно долучилися до розвитку ідеї єкуменізму і активно відстоювали її. Найбільш впливовими і помітними були Августин Беа, Карл Ранер і Анрі де Любак.

Августин Беа. Після оголошення про скликання собору папа Іоанн ХХІІІ випустив енцикліку, в якій вказував, що для відокремлених християн собор повинен стати «запрошенням шукати і знайти єдність». Таким чином, уже на самому початку перед Собором стояли єкуменічні завдання. Для розробки католицьких підходів до єкуменізму папа заснував спеціальний орган – Секретаріат по християнській єдності [3]. На чолі секретаріату встав єзуїт Августин Беа, який на той час був ректором папського Біблійного інституту. Августина Беа по праву називали «кардиналом єдності» і «кардиналом єкуменізму і діалогу». Тим самим папа Іоанн ХХІІІ прагнув підготувати ґрунт для досягнення двох провідних цілей, які він пов'язував з проведенням Другого Ватиканського собору, а саме – оновлення католицької церкви та відновлення єдності

християн [6]. На першому засіданні Секретаріату з християнської єдності, в 1960 р. було сформовано робочу програму, що визначала напрям роботи органу. Головним його завданням була підготовка матеріалів з єкуменізму. Сам факт створення Секретаріату з християнській єдності заслуговує особливої уваги, бо згодом цей орган став важливим посередником в справі зближення католицької церкви із іншими християнськими церквами і общинами [7, С. 864]. Відповідно, очолити секретаріат повинна була людина із високими організаційними здібностями і прогресивними поглядами. Вплив кардинала Августина при папі Іванові ХХІІІ був настільки великим, що першу з чотирьох сесій Собору називали «собором кардинала Беа». На наступних сесіях, вже після смерті Іоанна ХХІІІ, вплив Беа і його секретаріату зменшився, хоча все одно був відчутним [3]. Недарма один із дослідників Собору писав: "Якщо Папа Іоанн і залишив сироту, то ним став Секретаріат з християнської єдності з кардиналом Августином Беа на чолі. При Івані ХХІІІ, кардинал Августин Беа був його найближчим помічником, виконавцем доручень і генератором ідей. Тепер кардиналу довелося знову замислитися про свою роль на соборі, причому саме в той момент, коли оголосили про те, що схема про єкуменізм має йти на обговорення" [1, р. 25-326].

Прогресивні погляди Августина Беа дозволяли йому толерантно ставитись до представників інших конфесій, зокрема кардинал позитивно ставився до протестантів. Якщо, деякі єпископи на соборі уявляли собі єкуменічні переговори як відозву до повернення «заблуканих братів», то Беа зазначав, що протестанти, які живуть зараз, ніколи і не покидали церкву. Він казав, що треба говорити не про повернення, а про рух разом вперед [3]. Коли на соборі розглядали проект документу "De fontibus Revelatione" (Проджерела Откровення – прим.ред.), кардинал зауважив, що в тому вигляді, в якому проект запропонований, він заважає єкуменічному діалогу з протестантами, оскільки підтверджує застаріле антипротестантське вчення